

De Kat

© 2025, Floortje Zwigtman, Andrea Kruis en Pelckmans Uitgevers nv
pelckmans.be
Brasschaatsteenweg 308, 2920 Kalmthout, België

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever, behalve in geval van wettelijke uitzondering. Informatie over kopieerrechten en de wetgeving met betrekking tot de reproductie vindt u op www.reprobel.be.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced, stored or made public by any means whatsoever, whether electronic or mechanical, without prior permission in writing from the publisher.

Illustraties: Andrea Kruis
Omslagontwerp en vormgeving: Pelckmans Uitgevers
Illustratie p. 53: Wikimedia Commons

D/2025/0055/186
ISBN 978 94 6337 791 1
NUR 210, 240
THEMA YNNB, YNNH, YNNJ

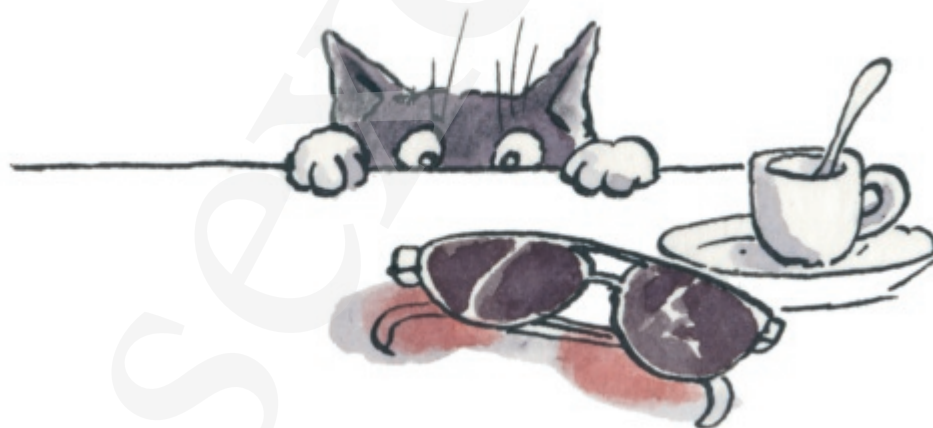
pelckmans.be

 facebook.com/pelckmans.be

 instagram.com/pelckmans.be

De Kat

Floortje Zwigtmann
& Andrea Kruis

P E L C K M A N S

Inhoud

Godin Bastet - De kat in het oude Egypte	7
De kat veroverd de wereld - De kat in de tijd van de Grieken en Romeinen	23
Katten, heksen en monniken - De kat in de middeleeuwen	35
Gelukkige oosterse katten - Katten in China, Japan en de Arabische wereld	54
Ding of vriend? - De kat van 1600 tot nu	67
Altijd op je pootjes terechtkomen - Hoe zitten katten in elkaar?	95
De kop van de kat - Wat katten denken en voelen	127
Bronnen	160

De wilde jageres

Ze ziet jou voor je haar ziet. Tussen de struiken lijken haar strepen schaduwvlekken. Haar vacht heeft de kleur van het droge gras waar ze zich tussen verschuilt. Alleen het zwarte puntje van haar staart beweegt. Misschien loert ze op een schorpioen die ergens tussen de grashalmen rondscharrelt. Of op een slang die ligt te zonnebaden op een steen. Gevaarlijk als ze zijn, ze zal ze allebei zonder aarzeling vangen, omdat ze minstens even snel en fel is als zij. Maar het is geen slang of schorpioen waar ze op loert. Is het een van de muizen dan, die met honderden in de velden en de schuren van de mensen leven?

Ze weet nog dat ze kwamen, die mensen, met hun ossen, hun geiten, hun linzen en hun graan. Eerst leefden de muizen tussen de struiken en het gras en kon ze er elke nacht drie, soms vier vangen. Maar toen de mensen het gras en de struiken platbrandden om graan te zaaien, kwamen er meer. Twee muizen maakten twaalf muizen, die twaalf muizen maakten er honderdvierenveertig en ga zo maar door. Tot er in sommige zomers een golf van knaagdieren over de akkers spoelde.

Nog nooit had ze zoveel gegeten en nog nooit waren haar kinderen zo dik en rond geweest. Nesten van wel zes of zeven kittens had ze grootgebracht. Al haar kinderen waren naar de boerderij getrokken. Eerst nog schuw en sluipend, met hun buik vlak boven de grond, maar al snel moediger dan zij.

De mensen van de boerderij zetten kommetjes melk voor hen neer. Hun kinderen riepen 'Miu! Miu!' om hen te lokken. Sommige van haar kittens – de liefsten, de domsten, de kittens waarvan ze zeker wist dat ze door een jakhals gepakt zouden worden – lieten zich zelfs optillen en begonnen te spinnen en te klauwen, alsof ze lagen te drinken aan haar buik.

Daar, over het platte dak van het woonhuis, ziet ze een van haar dochters lopen. Ze heeft ringen door haar oren, net als de mensenkinderen, en zelfs een dun ringetje door haar neus. Haar buik is dik. Ze verwacht kittens. De wilde moeder komt uit haar schuilplaats. Behoedzaam sluipt ze naar voren. Zal ze het vandaag eindelijk durven? Zal ze naar haar dochter toelopen om aan haar neus te snuffelen?

In de graanschuur hoort ze muizen ritselen. Het zal doodsimpel zijn ze te vangen. Ze kunnen geen kant op.
Maar durft ze dat donkere deurgat door te gaan, de wereld van de mensen in?

Ze blijft staan. Ze luistert. Achter haar, in het struikgewas, scharrelt een dier tussen de bladeren.

Heel even aarzelt ze.

Nee, besluit ze dan, ik ben wild.

Haar kittens mogen bij de mensen rond het vuur zitten. Zij weet dat vuur gevaarlijk is. Bij alles wat naar vuur, mens of vreemd beest ruikt, kun je het best uit de buurt blijven. Wat haar kinderen en de kinderen van haar kinderen ook zullen kiezen, zij weet: een jageres zorgt voor zichzelf.

Dansend op haar hoge poten rent ze terug door het hoge gras. Als je haar van een afstandje ziet, zou je zweren dat je naar een huiskat kijkt: zwart gestreept, met een geringde staart. Een huiskat, maar dan veel te groot, veel te gespierd en bovenal veel te *wild*. Als je even in je ogen wrijft, niet zeker van wat je hebt gezien, is ze al verdwenen in het struikgewas. Daar zal ze zitten loeren. Zij ziet jou, maar jij ziet haar niet.

Katten houden (van) mensen

Op een bepaald moment in de geschiedenis zijn katten mensen gaan houden.

Huh? Hoort dat niet andersom?

Mensen vangen dieren, stoppen ze in hokken of stallen en richten ze af tot ze precies doen wat zij willen. Zo gaat het toch altijd?

Niet bij de kat. Iedereen die katten een beetje kent, weet dat je hen alleen iets kunt leren als ze het zelf ook willen. Een kat gaat haar eigen gang. *Je drollen netjes begraven in de kattenbak? Prima hoor, maar alleen omdat de kattenkorrels lijken op het zand in een veel grotere kattenbak: de woestijn, waar de voorouders van onze huiskat leefden.*

En is drollen begraven niet jouw stijl? Dan laat je ze als moderne kat toch zo liggen. Jouw mens ruimt ze wel op.

Goed, katten houden dus mensen. Hoe is dat gekomen? Wetenschappers die veel van de geschiedenis van mens en dier weten, denken dat het zo ging:

Toen mensen akkers aanlegden, schiepen ze een paradijs voor muizen. In de wilde natuur hadden die altijd geleefd van graszaden, eikels, bramen en wat ze verder maar konden verzamelen. Maar nu waren er opeens eindeloze velden vol graan... De nietige muis werd een plaag. Na zomers waarin de muizen zich dik en rond hadden gevreten, volgden winters waarin mensen honger leden. Geen wonder dat ze op zoek gingen naar een manier om zich van die plaaggeesten te bevrijden.

Nu leefde er toevallig precies in het gebied waar mensen de eerste boerderijen begonnen een dier dat specialist-muizenvanger was. Vele eeuwen later kreeg het de naam *Felis sylvestris libyca*, maar eigenlijk klopt die naam niet.

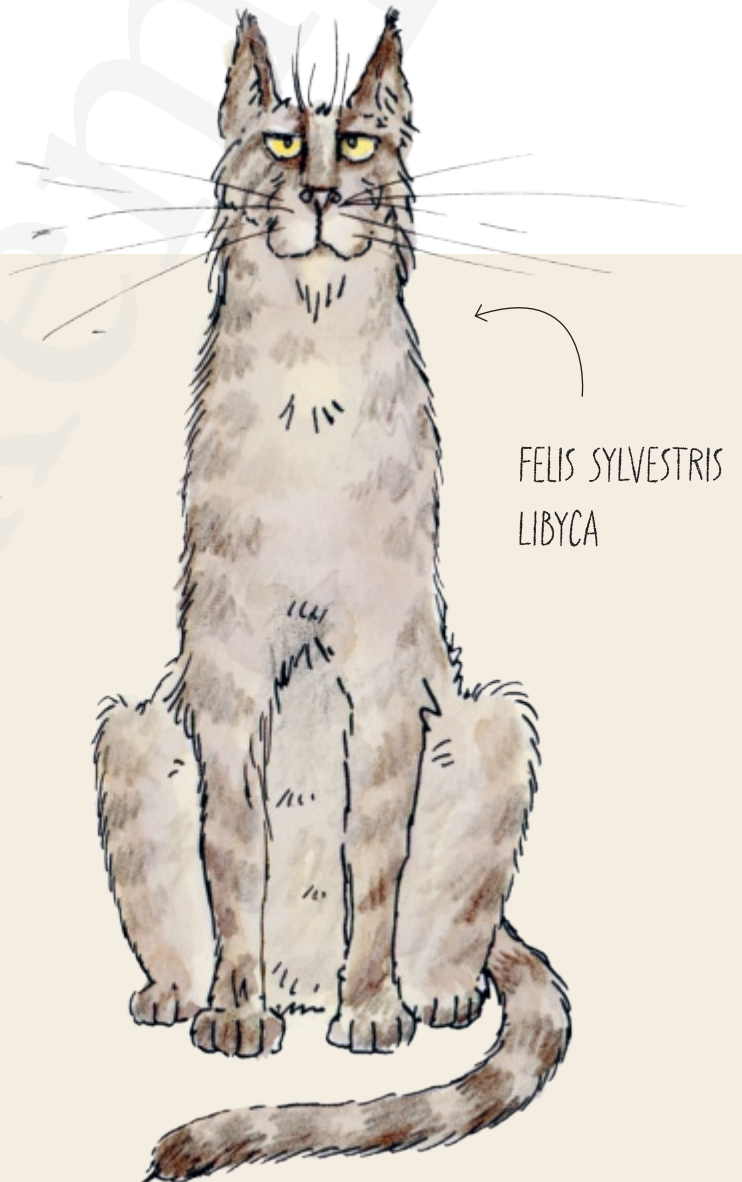

Nou ja, het eerste deel klopt *wel*: *felis* is het Latijnse woord voor 'kat' en dit dier was inderdaad een kat, ook al was ze groter dan onze huiskat.

Sylvestris betekent 'van het woud' en dat klopt slechts voor een deel, want deze oerkat leefde ook in woestijnen en moerassen.

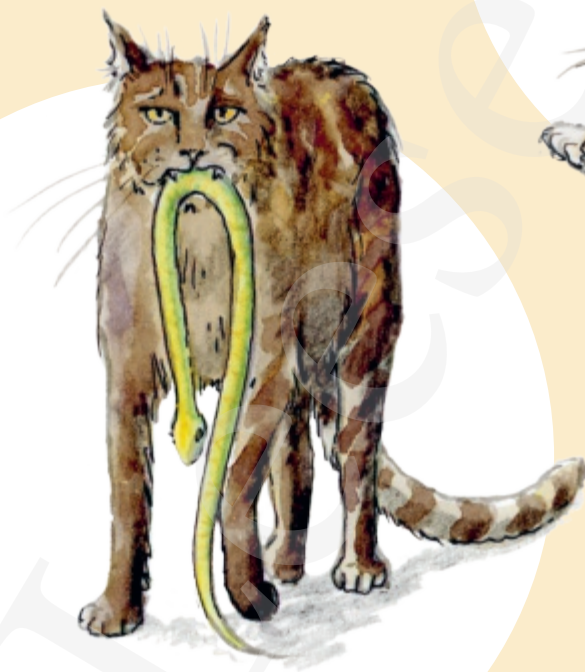
Libyca betekent ten slotte 'uit Libië' en dat klopt maar een heel klein beetje, want behalve in Libië kwam deze kat voor in een gebied dat van Noord-Afrika tot ver in Azië liep.

Waar en wanneer deze wilde katten voor het eerst het erf op slopen, is niet helemaal duidelijk. Misschien was het in Egypte, in de tijd van de farao's. Misschien in Turkije, waar zeventuizend jaar oude beelden zijn gevonden van vrouwen die met katten spelen. Maar wie weet, is het zelfs nog langer geleden, wel tienduizend jaar, in Syrië of Israël. Of misschien hebben alle wilde katten ter wereld tegelijkertijd hetzelfde goede idee gekregen: wij gaan bij mensen wonen.

De boeren hadden al snel in de gaten dat katten uitstekende muizenvangers waren. En niet alleen vingen ze muizen, ook met giftige dieren als slangen en schorpioenen rekenden ze af.

Daarom wilden die boeren graag een kat op hun boerderij. Ze lokten hen met schoteltjes melk of vis.

Kattenmoeders begrepen dat mensen het goed met hen voorhadden. Ze brachten hun kittens groot in de stallen en de schuren. Katten en mensen leerden elkaar te vertrouwen en al snel kroop het eerste kitten bij het warme vuur bij hen op schoot.

Die eerste huiskatten hadden een goede keuze gemaakt: ze hadden een dier gevonden dat hun beschermde en te eten gaf, in ruil voor wat alle katten al van nature doen: jagen. En in het oude Egypte zou het nog mooier worden: daar werd de kat zelfs een godin.

De katten van Bastet

Het is de eerste dag van het nieuwe jaar in het oude Egypte en op de rivier is het zo druk dat de boten bijna niet meer vooruitkomen. Iedereen is op weg naar Bubastis, voor het feest van Bastet. Mannen en vrouwen zeilen in kleine bootjes de Nijl af. De vrouwen schudden met ratels, de mannen spelen fluit. Allemaal dragen ze bloemenslingers. Er wordt zoveel wijn gedronken dat iedereen halverwege de reis al dronken is.

Het was dan ook niet zomaar een feest. Bastet was de populairste godin van het land. Elk gezin had wel een Bastet-beeldje in huis: een vrouw met een kattengezicht in een lange jurk, met spelende kinderen aan haar voeten. Bastet was de beschermster van het huis, van moeders en kinderen. Net als de kat die muizen, slangen en schorpioenen vangt, hield ze honger en gevaar buiten de deur. En net als kattenmoeders die wel vijf, zes jongen per keer ter wereld brengen, kregen vrouwen die Bastet aanbaden veel kinderen. Sommige moeders noemden hun kinderen Miit of Miut: Poes of Kat.

